

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně JUDr. Barbary Pořízkové a soudců JUDr. Radana Malíka a Mgr. Daniely Zemanové v právní věci žalobce: **P. Ch.** zast. JUDr. Petrem Veselým, advokátem se sídlem Za Poříčskou bránou 21/365, Praha 8, proti žalovanému: **Ministerstvo práce a sociálních věcí**, se sídlem Na Poříčním právu 1/376, Praha 2, proti rozhodnutí žalovaného ze dne 13. 5. 2014, č. j. MPSV-UM/7086/14/4S-HMP, sp. zn. SZ/2368/2013/4S-HMP, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 17. 10. 2014, č. j. 22 A 104/2014 – 24,

t a k t o :

- I. Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne ze dne 17. 10. 2014, č. j. 22 A 104/2014 – 24, **se zrušuje.**
- II. Žaloba proti rozhodnutí žalovaného ze dne 13. 5. 2014, č. j. MPSV-UM/7086/14/4S-HMP, sp. zn. SZ/2368/2013/4S-HMP, **se odmítá.**
- III. Žádný z účastníků **n e m á p r á v o** na náhradu nákladů řízení o žalobě a kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

I. Vymezení věci

[1] Podanou kasační stížností se žalobce (dále jen „stěžovatel“) domáhá zrušení v záhlaví označeného usnesení Krajského soudu v Brně (dále jen „krajský soud“), kterým byla odmítnuta jeho žaloba proti shora uvedenému rozhodnutí žalovaného, a to pro zjevnou neoprávněnost stěžovatele k jejímu podání.

[2] Žalobou napadeným rozhodnutím bylo zamítnuto odvolání stěžovatelovy manželky, paní Ing. A. Ch., trvale bytem D. 1985/10, P., a potvrzeno rozhodnutí Úřadu práce České republiky - krajské pobočky pro hl. město Prahu ze dne 8. 7. 2013, č. j. 451160/13/AB, jímž byla dle § 3 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o státní sociální podpoře“), zamítnuta její žádost o dávku státní sociální podpory - rodičovský příspěvek ode dne 26. 12. 2012.

[3] Soud vzal z kopie žalobou napadeného rozhodnutí za prokázané, že účastníkem správního řízení byla pouze Ing. A. Ch., a v důsledku této skutečnosti dospěl k závěru, že stěžovateli legitimace k podání žaloby dle § 65 odst. 1 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“), nesvědčí.

[4] Krajský soud vycházel z rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 15. 9. 2004, č. j. 5 A 45/2001 - 65, dle kterého *„žalobce, který dle platné právní úpravy nebyl účastníkem správního řízení, nemá v řízení o žalobě proti rozhodnutí správního orgánu žalobní legitimaci; nic na tom nemění skutečnost, že žalovaný s žalobcem po celou dobu rozkladového řízení jako s účastníkem správního řízení jednal [§ 65 odst. 1 a 2 s. ř. s., § 46 odst. 1 písm. c) s. ř. s.]. Postavení účastníka řízení a z toho plynoucí soubor práv a povinností náleží jen tomu, koho za účastníka správního řízení považuje zákon, nikoliv správní orgán.“*

[5] S ohledem na nedostatek žalobní legitimace krajský soud žalobu dle § 46 odst. 1 písm. c) s. ř. s. odmítl.

II. Obsah kasační stížnosti a vyjádření žalovaného

[6] Stěžovatel napadá usnesení krajského soudu kasační stížností z důvodu dle § 103 odst. 1 písm. e) s. ř. s.

[7] Nezákonnost napadeného usnesení spatřuje v tom, že krajský soud žalobu odmítl s pouhým odkazem na to, že účastníkem správního řízení byla jeho manželka, aniž by se blíže zabýval tím, zda tímto rozhodnutím nedošlo k zásahu také do jeho právní sféry.

[8] Krajský soud se dále dopustil porušení práva na rovnost zbraní zakotveného v čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a svobod (dále jen „Úmluva“) a čl. 36 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), protože vyjádření žalovaného, kterému zcela vyhověl, doručil stěžovateli až s konečným rozhodnutím ve věci.

[9] Podle ustálené judikatury k čl. 6 Úmluvy zahrnuje koncept spravedlivého procesu právo na kontradiktorní řízení, podle kterého musí mj. být účastníci řízení seznámeni s každým stanoviskem nebo důkazem, jejichž účelem je ovlivnit rozhodování soudu a musí mít možnost se k nim vyjádřit (viz rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Nideröst Huber proti Švýcarsku ze dne 18. 2. 1997 a rozsudek ve věci Mantovanelli proti Francii ze dne 18. 3. 1997, či rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 6. 12. 2007, č. j. 2 Afs 91/2007-90, a ze dne 30. 9. 2013, č. j. 5 Ans 5/2013 – 29).

pokračování

[10] V žalobě stěžovatel v souladu s § 65 odst. 1 s. ř. s. tvrdil porušení jemu náležejících práv, a to práva na rodinný život, práva na vzdělání a práva na majetek, tj. základních lidských práv a svobod, které nemohou být vyloučeny ze soudního přezkumu. Jedná se o subjektivní práva stěžovatele, která nemohou být posuzována v žalobě někoho jiného.

[11] Omezení práva na soudní ochranu je nutné, jako jakékoliv jiné omezení, vykládat restriktivně. Krajský soud vycházel dle svých tvrzení z ustálené judikatury, tj. z rozhodnutí ve věci sp. zn. 5 A 45/2001, avšak opomněl, že tato judikatura byla překonána usnesením rozšířeného senátu ze dne 23. 3. 2005, č. j. 6 A 25/2002 – 42 (v podrobnostech srov. rozsudky NSS ze dne 28. 8. 2009, č. j. As 51/2008 - 161, a ze dne 22. 2. 2011, č. j. 2 Afs 4/2011 - 67).

[12] V posledně uvedeném rozhodnutí Nejvyšší správní soud výslovně uvedl, že *ze všech těchto příčin nelze § 65 odst. 1 s. ř. s. vykládat doslovným jazykovým výkladem, ale podle jeho smyslu a účelu. Žalobní legitimace podle tohoto ustanovení musí být dána pro všechny případy, kdy je dotčena právní sféra žalobce, tj. kdy se jednostranný úkon správního orgánu, vztahující se ke konkrétní věci a konkrétním adresátům, závazně a autoritativně dotýká jejich právní sféry. Nejde tedy o to, zda úkon správního orgánu založil, změnil, zrušil či závazně určil práva a povinnosti žalobce, nýbrž o to, zda se – podle tvrzení žalobce v žalobě – negativně projevil v jeho právní sféře... Ke skutečnosti, že stěžovatel nebyl účastníkem správního řízení, soud uvádí, že konstrukce ustanovení § 65 odst. 1 s. ř. s. (na rozdíl od odst. 2 stejného ustanovení) nutně nevyžaduje předchozí účastenství žalobce ve správním řízení. Z hlediska aktivní legitimace k podání žaloby proto není určující, zda s dotčeným subjektem bylo jednáno jako s účastníkem správního řízení, nýbrž zda vydaným rozhodnutím byla dotčena jeho právní sféra ve shora popsáném smyslu.*

[13] Žalobou napadeným rozhodnutím bylo porušeno minimálně stěžovatelovo právo na vzdělání a tím se negativně dotklo jeho právní sféry.

[14] V kasační stížnosti stěžovatel dále obsáhle polemizuje s věcným obsahem žalobou napadeného rozhodnutí, včetně jeho ústavně právní roviny.

[15] Žalovaný ve vyjádření ke kasační stížnosti uvedl, že stěžovateli žalobní legitimace k podání žaloby dle § 65 odst. 1 s. ř. s. nesvědčí. Stěžovatel nebyl účastníkem předcházejícího správního řízení, ale měl postavení jen „společně posuzované osoby“ při posuzování nároku o rodičovský příspěvek jeho manželky.

[16] Dále upozornil na to, že žalobu proti totožnému rozhodnutí podala v zákonem stanovené lhůtě i manželka stěžovatele, a to u Městského soud v Praze. Řízení je vedeno pod sp. zn. 4 Ad 25/2014. Pokud by Nejvyšší správní soud kasační stížnosti vyhověl, došlo by k litispendenci.

[17] Navrhuje kasační stížnost zamítnout.

[18] Stěžovatel podáním ze dne 28. 11. 2014 reagoval na vyjádření žalovaného a zdůraznil, že podmínkou věcného projednání žaloby není to, zda žalobou napadené rozhodnutí založilo, změnilo nebo zrušilo jeho subjektivní práva, ale to, zda se dotklo jeho právní sféry. Stěžovatel byl postaven před volbu, zda jít studovat do zahraničí a přijít o

rodičovský příspěvek (220 000 Kč) nebo studovat v České republice, případně nestudovat vůbec.

[19] K namítané duplicitě soudního řízení uvádí, že překážka litispendence je splněna, je-li dána totožnost účastníků a totožnost věci. Totožnost účastníků dána není, navíc jeho žaloba byla podána dříve než žaloba jeho manželky a již z tohoto důvodu by tedy nemohla být pro překážku litispendence odmítnuta.

[20] Ve zbytku stěžovatel opětovně polemizuje s věcným posouzením sporu a přirovnává rodičovský příspěvek ke školnému. Výslovně uvádí, že mu a jeho rodině Česká republika vyměřila školné ve výši 220 000 Kč bez rozumného důvodu. Tím, že odešel studovat do zahraničí, nebyla jeho manželce vyplacena částka rovnající se skoro jedenácti průměrným měsíčním mzdám nebo dvaceti pěti minimálním mzdám.

[21] Na repliku stěžovatele reagoval písemností ze dne 12. 2. 2015 žalovaný, který argumentuje ve prospěch svého věcného posouzení sporu. Je nadále přesvědčen, že stěžovateli žalobní legitimace nesvědčí. Uvádí, že z předložených podání jeho manželky lze učinit závěr, že není informována o podáních stěžovatele a není vyloučeno, že je vůbec informována o zahájení soudního sporu stěžovatelem. V řízení před městským soudem jedná zcela samostatně a stěžovatele neoznačila ani za osobu zúčastněnou na řízení.

[22] Podáním ze dne 5. 3. 2015 reagoval stěžovatel na výše uvedené vyjádření žalovaného. Judikatura k žalobní legitimaci je již 10 let shodná a nevyžaduje k podání žaloby předchozí účastenství ve správním řízení. Pokud by byl nyní rozhodující senát opačného názoru, byl by povinen postupovat dle § 17 s. ř. s. a předložit věc rozšířenému senátu.

[23] Z důvodu opatrnosti uvádí, že jeho manželce nebyly vyplaceny dávky rodičovského příspěvku. Se svojí manželkou má zákonný režim společného jmění manželů podle § 702 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., kdy dávky nejsou z tohoto režimu vyjmuty. Již tato okolnost zaručuje porušení jeho subjektivních veřejných práv, jak předpokládá § 65 odst. 1 s. ř. s.

[24] Předmět sporu na rozdíl od většiny správních řízení navíc spadá pod čl. 6 Úmluvy. V souladu s testem, který vytvořil Evropský soud pro lidská práva (snížení či zvýšení majetku v důsledku rozhodnutí), dochází žalobou napadeným rozhodnutím, tj. nepřiznáním rodičovského příspěvku k zásahu do majetku stěžovatele. Dále dochází k zásahu do práva na vzdělání, protože pokud by si stěžovatel zvolil studium na vysoké škole v České republice, rodičovský příspěvek by byl jeho manželce nepochybně přiznán.

[25] Žalovaný a stěžovatel následně opětovně písemně reagovali (vyjádření žalovaného ze dne 10. 3. 2015 a vyjádření stěžovatele ze dne 13. 3. 2015) a navzájem si vyměnili názory na účel a funkci rodičovského příspěvku.

[26] Lze konstatovat, že po vzájemné opakované polemice setrvaly obě strany sporu na svých argumentačních pozicích, stěžovatel navrhuje napadené usnesení krajského soudu zrušit, žalovaný navrhuje kasační stížnost zamítnout.

pokračování

III. Posouzení Nejvyšším správním soudem

[27] Nejvyšší správní soud posoudil formální náležitosti kasační stížnosti a shledal, že kasační stížnost byla podána včas, jde o rozhodnutí, proti němuž je kasační stížnost přípustná a stěžovatel je zastoupen advokátem (§ 105 odst. 2 s. ř. s.). Na základě kasační stížnosti přezkoumal napadené usnesení krajského soudu v souladu s § 109 odst. 3 a 4 s. ř. s., vázán rozsahem a důvody, které uplatnil stěžovatel v podané kasační stížnosti.

[28] Byl-li návrh krajským soudem odmítnut nebo řízení o něm zastaveno, lze podle § 103 odst. 1 písm. e) s. ř. s. namítat jen nezákonnost tohoto odmítnutí nebo zastavení řízení. Je nerozhodné, v jaké okolnosti měla tato nezákonnost původ – zda v nesprávném posouzení právní otázky soudem v předchozím řízení, či v nepřezkoumatelnosti tohoto soudního rozhodnutí, nebo v jiné vadě řízení, která by mohla mít za následek nezákonnost rozhodnutí o věci samé. Ustanovení § 103 odst. 1 písm. e) s. ř. s. „konzumuje důvody“ kasační stížnosti, jinak podřaditelné i pod § 103 odst. 1 písm. a) až d) s. ř. s.

[29] Kasačním námitkám, které lze podřadit pod § 103 odst. 1 písm. e) s. ř. s., odpovídá tvrzení, že řízení před krajským soudem bylo stíženo vadou spočívající v tom, že stěžovateli nebylo zasláno vyjádření žalovaného k žalobě, jakož i námitky dovozující žalobní legitimaci dle § 65 odst. 1 s. ř. s., a jen v tomto rozsahu je kasační stížnost projednatelná. Ostatní námitky uplatněné v kasační stížnosti nesměřují proti napadenému rozhodnutí (odmítnutí žaloby pro absenci žalobní legitimace), ale týkají se věcného posouzení nároku manželky stěžovatele na rodičovský příspěvek. Tyto námitky se zcela mívají s rozhodovacími důvody krajského soudu. Ten se meritem věci nezabýval, a proto k nim nemohl soud v tomto řízení přihlédnout.

[30] V projednávané věci není mezi účastníky řízení o kasační stížnosti sporné, že stěžovatel nebyl přímo ze zákona účastníkem řízení o přiznání rodičovského příspěvku, o který požádala jeho manželka (§ 68c zákona o státní sociální podpoře). Spornou otázkou je, zda stěžovatel i přes tuto skutečnost, byl oprávněn žalobu proti rozhodnutí o nepřiznání rodičovského příspěvku dle § 65 odst. 1 s. ř. s. podat. Dle názoru Nejvyššího správního soudu krajský soud rozhodl (co do výroku) správně, pokud žalobu odmítl; učinil tak ovšem ze zcela nesprávného důvodu.

[31] Otázkou žalobní legitimace ve smyslu § 65 odst. 1 a násl. s. ř. s. se soud zabýval již dříve. Bylo tomu v usnesení rozšířeného senátu ve věci sp. zn. 6 A 25/2002, v němž byl vysloven právní názor, že *[ž]alobní legitimace podle tohoto ustanovení musí být dána pro všechny případy, kdy je dotčena právní sféra žalobce, tj. kdy se jednostranný úkon správního orgánu, vztahující se ke konkrétní věci a konkrétním adresátům, závazně a autoritativně dotýká jejich právní sféry. Nejde tedy o to, zda úkon správního orgánu založil, změnil, zrušil či závazně určil práva a povinnosti žalobce, nýbrž o to, zda se – podle tvrzení žalobce v žalobě – negativně projevil v jeho právní sféře. V dalším usnesení ze dne 21. 10. 2008, č. j. 8 As 47/2005 - 86, které bylo publikováno ve Sbírce rozhodnutí Nejvyššího správního soudu pod č. 1764/2009, rozšířený senát vyslovil, že *[a]ktivní žalobní legitimace v řízení o žalobě proti rozhodnutí správního orgánu (§ 65 a násl. s. ř. s.) bude dána vždy tehdy, pokud s**

ohledem na tvrzení žalobce není možné zjevně a jednoznačně konstatovat, že k zásahu do jeho právní sféry v žádném případě dojít nemohlo.

[32] Závěr, že konstrukce § 65 odst. 1 s. ř. s. nutně nevyžaduje předchozí účastenství žalobce ve správním řízení a z hlediska aktivní legitimace k podání žaloby proto není určující, zda s dotčeným subjektem bylo jednáno jako s účastníkem správního řízení, nýbrž to, zda vydaným rozhodnutím byla dotčena jeho právní sféra ve shora popsaném smyslu, potvrdila i další judikatura (srov. např. rozsudky ze dne 22. 2. 2011, č. j. 2 Afs 4/2011 – 64, a ze dne 6. 2. 2014, č. j. 4 Ads 107/2013 – 29). Se stěžovatelem lze proto souhlasit v tom, že výklad učiněný v usnesení Nejvyššího správního soudu ve věci sp. zn. 5 A 45/2001, o který výhradně krajský soud odmítnutí žaloby opřel, byl shora citovanou judikaturou jednoznačně překonán.

[33] Soud se dále zabýval otázkou, zda bez ohledu na neúčastenství stěžovatele ve správním řízení, existovaly či neexistovaly důvody pro odmítnutí žaloby.

[34] Soudní řád správní je svojí povahou „obrannou“ normou. Není normou „kontrolní“, která by umožňovala komukoliv iniciovat, prostřednictvím podání žaloby ve správním soudnictví, kontrolu jakéhokoli úkonu veřejné správy. Má pouze zajistit poskytování právní ochrany v případech, kdy veřejná správa vstupuje do právní sféry fyzických nebo právnických osob. Tak tomu bude vždy v situaci, kdy se jednostranný úkon orgánu moci výkonné, vztahující se ke konkrétní věci a konkrétním adresátům, závazně a autoritativně přímo dotýká právní sféry žalobce.

[35] Pokud je právní sféra fyzické či právnické osoby, které ve správním řízení účastenství nesvědčí, napadeným rozhodnutím přímo dotčena, není možné takovou osobu ponechat bez ochrany. Smyslem široce nastavených mezí § 65 odst. 1 s. ř. s. zahrnujících i osoby, které nebyly účastníky správního řízení, není poskytnout ochranu každému, koho se může rozhodnutí správního orgánu nějakým způsobem dotknout, ale těm, kteří jsou jím přímo závazně zasaženi a nemají žádný jiný způsob, jakým by se mohli proti přímému zásahu do svých subjektivních práv účinně bránit. K takovému závěru soud dospěl např. v případě, kdy zkušebním provozem čističky vod dochází k přímému zásahu do zdraví či práva na příznivé životního prostředí osoby, která ze zákona nebyla účastníkem řízení o povolení zkušebního provozu (srov. rozsudek ze dne 17. 4. 2014, č. j. 7 As 30/214 – 26). Žalobní legitimace však nemá a nemůže svědčit všem těm, kteří mohli být nějakým způsobem rozhodnutím správního orgánu nepřímou zasaženi. Napadnout rozhodnutí o uložení sankce za správní delikt či přestupek proto nemůže např. manžel či manželka přestupce s odůvodněním, že uložená sankce má dopady do jejich společného jmění, ale pouze přestupce. Obdobně nemohou takové rozhodnutí napadnout děti přestupce s odůvodněním, že uložena sankce ohrozí plnění vyživovací povinnosti jejich zákonných zástupců.

[36] Podmínkou žalobní legitimace ve správním soudnictví je, že žalobce musí být osobou, jejichž práv se rozhodnutí závazně a autoritativně dotýká přímo, nikoli sekundárně. Této podmínce stěžovatel nedostál.

pokračování

[37] Ze soudního spisu soud ověřil, že stěžovatel v žalobě tvrdil, že vydáním napadeného rozhodnutí došlo k zásahu do jeho právní sféry – konkrétně bylo porušeno jeho právo na vzdělání, právo na svobodnou volbu povolání a přípravu k němu, právo na podporu v rodičovství a právo na respektování soukromého a rodinného života (srov. část I. žaloby). Výslovně uvedl, že v této žalobě napadá pouze porušení ústavních kautel a podústavní právo nechává na druhou žalobu, podanou vedlejší účastnicí (manželka stěžovatele a žadatelka o rodičovský příspěvek, pozn. NSS).

[38] Důvod, pro který nebyl rodičovský příspěvek jeho manželce přiznán, stěžovatel spatřuje v tom, že realizoval své právo na vzdělání, když odešel studovat na univerzitu mimo své bydliště, poté pozval svou ženu, aby s ním v USA žila, čímž realizoval své právo na respektování soukromého a rodinného života. Tímto si navodil situaci, že jeho rodina nebude mít nárok na pomoc státu, a má tedy za to, že byla porušena jeho výše uvedená základní práva. Není možné, aby jej stát nutil vybrat si mezi třemi základními právy s tím, že může mít pouze dvě z nich. Dále žaloba obsahuje shrnutí dosavadního řízení, týkajícího se žádosti manželky stěžovatele o přiznání rodičovského příspěvku a shrnutí faktického stavu.

[39] Žadatelkou o rodičovský příspěvek a účastnicí správního řízení byla manželka stěžovatele, která podala žádost dne 26. 3. 2013 na dítě M. E.Ch., s nárokem ode dne 26. 12. 2012. Nesporným je, že stěžovatel - manžel žadatelky a otec dítěte studuje v USA (Harvardova univerzita), kde s ním pobývá jeho manželka i dcera. Osobou pečující o dítě je manželka stěžovatele, která si dle vlastních tvrzení studium na stejné univerzitě přerušila. Rodičovský příspěvek nebyl napadeným rozhodnutím přiznán proto, že žadatelka ani společně posuzovaná osoba M. E. nesplňují podmínku bydliště na území ČR. Jejich faktický pobyt a střed zájmů je dle závěru správních orgánů v USA, kde rodina pobývá.

[40] Soud je přesvědčen, že k přímému zásahu do subjektivních práv mohlo napadeným rozhodnutím dojít pouze ve vztahu k manželce stěžovatele, která ostatně podala proti tomuto rozhodnutí žalobu k Městskému soudu v Praze. Stěžovatel resp. jeho právní sféra napadeným rozhodnutím přímo zasažena být nemohla.

[41] V souladu s příslušnou právní úpravou je rodičovský příspěvek určen zákonem tomu z rodičů, který po celý kalendářní měsíc osobně celodenně a řádně pečuje o dítě, které je nejmladší v rodině, a to nejdéle do 4 let věku tohoto dítěte a do doby, kdy byla na rodičovském příspěvku vyplacena z důvodu péče o totéž nejmladší dítě v rodině celková částka 220 000 Kč. Z obsahu i smyslu tohoto ustanovení vyplývá, že rodičovský příspěvek jako dávka státní sociální podpory je v první řadě nárokem pečujícího rodiče, a nikoliv nárokem dítěte, o něž rodič pečuje či společným nárokem rodičů. Účelem dávky rodičovského příspěvku je ve formě peněžitého plnění sanovat pečujícímu rodiči náklady na péči o malé dítě s tím, že nárok na rodičovský příspěvek vzniká ex lege již okamžikem poskytnutí takové péče dítěti. Pro nárok na rodičovský příspěvek musí být splněna podmínka trvalého pobytu a bydliště na území České republiky jen u rodiče, který o dítě pečuje (tzv. oprávněná osoba) a u dítěte zakládajícího nárok na rodičovský příspěvek (srov. § 31 zákona o státní sociální podpoře).

[42] Práva na vzdělání a jeho jednotlivých aspektů zaručených čl. 33 odst. 1 Listiny je možné se domáhat pouze v mezích zákonů, které tato ustanovení provádějí (srov. čl. 41 odst. 1 Listiny).

K porušení práva na vzdělání rozhodnutím o nepřiznání rodičovského příspěvku manželce stěžovatele zjevně dojít nemohlo. Skutečnost, že stěžovatel je studentem zahraniční vysoké školy a pobývá z tohoto důvodu v zahraničí, je totiž pro přiznání či nepřiznání rodičovského příspěvku jeho manželce zcela nerozhodná. Ustanovení § 30 až 31 zákona o státní sociální podpoře žádným způsobem do práva na vzdělání nezasahují ani toto právo neomezuje.

[43] Stěžovateli není ve vzdělání ani k přístupu k němu napadeným rozhodnutím bráněno. Zda bude či nebude studovat v jím zvoleném studiu a na jím zvolené zahraniční univerzitě závisí výlučně na jeho rozhodnutí, na jeho volbě, nikoli na rozhodnutí žalovaného. Tvzení stěžovatele, že nepřiznáním rodičovského příspěvku mu bylo de facto žalovaným vyměřeno školné, neboť se tato dávka „chová jako školné“, je absurdní. Účelem rodičovského příspěvku není úhrada školného, ale jedná se o pomoc státu kompenzovat ztrátu příjmů či jejich podstatné snížení pečujícího rodiče a tím zvýšit sociální úroveň rodiny, nikoli hradit nepečujícímu rodiči vzdělání na zahraniční univerzitě. Stěžovatel není osobou, které by zákonný nárok na přiznání rodičovského příspěvku vznikl.

[44] Z obdobných důvodů nemůže být napadeným rozhodnutím zasaženo ani do práva na svobodnou volbu povolání a přípravu k němu zakotveného v čl. 26 Listiny. Obsahem tohoto práva je oprávnění rozhodnout se, v jaké oblasti lidských činností by chtěl jedinec realizovat svou pracovní schopnost a o takové povolání se svobodně ucházet. Rozhodnutí o nepřiznání rodičovského příspěvku jeho manželce stěžovatele v této volbě žádným způsobem neomezuje.

[45] Napadeným rozhodnutím nemohlo dojít ani k tvrzenému porušení práva na rodinný a soukromý život, neboť případné porušení těchto práv v důsledku napadeného rozhodnutí lze vztáhnout pouze k manželce stěžovatele. Je to totiž manželka stěžovatele, které nebyl v důsledku jejího pobytu a pobytu M. E. v USA přiznán rodičovský příspěvek, nikoli stěžovatel. Onu „volbu“, tj. slovy stěžovatele, zda realizovat právo na rodinný život a vzdát se rodičovského příspěvku či nenásledovat stěžovatele do USA a rodičovský příspěvek pobírat, je v důsledku žalobou napadeného rozhodnutí nucena učinit manželka stěžovatele nikoli stěžovatel. Stěžovatel není tím, kdo po celý kalendářní měsíc osobně celodenně a řádně pečuje o dítě a komu je zákonem rodičovský příspěvek určen. Je to pouze manželka stěžovatele, která se může porušení tohoto práva v mezích zákona o státní sociální podpoře dovolávat. Z hlediska aplikace právní úpravy rodičovského příspěvku je zcela nerozhodné, zda je to žena či muž, který pečuje osobně, řádně a celodenně o dítě ve věku do 4 let, a je zcela na rozhodnutí rodiny, zda a který z rodičů a z jakých důvodů tak hodlá činit. Soud žádným způsobem nezpochybňuje, že případné setrvání manželky stěžovatele a jeho dcery na území ČR se dotkne i jeho rodinného života, avšak má za to, že se tak stane sekundárně v důsledku rozhodnutí jeho manželky nenásledovat jej do USA.

[46] K tvrzenému nerespektování práva na podporu v rodičovství stěžovatel v žalobě žádné bližší odůvodnění neuvedl. Soud proto toliko v obecné rovině konstatuje, že nárok na výplatu dávky rodičovského příspěvku vzniká splněním podmínek stanovených

pokračování

zákonem o státní sociální podpoře pro vznik nároku na dávku a na její výplatu a podáním žádosti o přiznání dávky na základě dohody rodičů, neboť citovaný zákon v ustanovení § 30a stanoví, že nárok na rodičovský příspěvek náleží při péči o totéž dítě jen jednou. Vzhledem k tomu, že není pochyb o tom, že to byla manželka stěžovatele, kdo poskytoval dítěti péči ve smyslu ustanovení § 30 zákona o státní sociální podpoře, byla to také manželka stěžovatele, které mohl za splnění zákonem stanovených podmínek vzniknout nárok na rodičovský příspěvek. Povinnost státu podporovat rodičovství je v oblasti rodičovského příspěvku úzce spojena s osobní péčí o dítě.

[47] Z obsahu žaloby je zřejmé, že v kasační stížnosti namítaný zásah do majetku stěžovatel v řízení před krajským soudem netvrdil a Nejvyšší správní soud proto nemůže k této námitce uplatněné až v řízení před Nejvyšším správním soudem přihlídnout (§ 104 odst. 4 s. ř. s.).

[48] K druhé kasační námitce uvádí soud následující. Ustanovení § 36 odst. 1 s. ř. s. zakotvuje rovné postavení účastníků v řízení, přičemž soud je povinen poskytnout jim stejné možnosti k uplatnění jejich práv a též poučení o jejich procesních právech a povinnostech v rozsahu nezbytném pro to, aby v řízení neutrpěli újmu. Toto ustanovení na úrovni zákona realizuje zásadu rovnosti účastníků řízení před soudem tak, jak ji upravuje čl. 96 odst. 1 Ústavy a čl. 37 odst. 3 Listiny. Tato zásada je dále konkretizována v § 74 odst. 1 s. ř. s., dle něhož je soud povinen zaslat žalobu žalovanému a došlé vyjádření žalovaného žalobci (event. dalším osobám).

[49] Doručováním vyjádření účastníka řízení ostatním účastníkům se Nejvyšší správní soud velmi podrobně zabýval v rozsudku ze dne 6. 12. 2007, č. j. 2 Afs 91/2007 – 90. Podle tohoto rozsudku je komunikace mezi soudem a účastníky upravena v § 74 s. ř. s. Tímto ustanovením se však nevyčerpává. Je především nezbytné vycházet ze zásady rovnosti zbraní v soudním řízení jakožto jedním z aspektů práva na spravedlivý proces. Pokud soud rozhoduje o věci samé bez jednání, je nezbytné, aby účastníci řízení měli k dispozici všechny podklady, ze kterých bude soud při samotném rozhodování vycházet. Účastníci řízení mohou legitimně očekávat, že budou soudem dotázáni, zda určitý dokument vyžaduje jejich specifické vyjádření. V cit. rozsudku jsou uvedeny jednotlivé okolnosti, ke kterým je nutno přihlížet při hodnocení intenzity vady řízení spočívající v tom, že soud nedoručil vyjádření účastníka řízení ostatním účastníkům.

[50] V navazující judikatuře Nejvyšší správní soud vymezil několik typových případů, v nichž totožné pochybení krajského soudu (nezaslání vyjádření jedné strany straně druhé) nemělo vliv na zákonnost jeho rozhodnutí (viz rozsudek ze dne 19. 12. 2007, č. j. 7 Afs 205/2006 – 60, nebo rozsudek ze dne 5. 6. 2008, č. j. 1 Afs 20/2008 – 152 ve věci Lumius, spol. s r. o., část IV/A, též rozsudek ze dne 22. 12. 2009, č. j. 1 Afs 118/2009 – 76).

[51] V projednávané věci krajský soud odmítl žalobu z důvodu absence procesní žalobní legitimace. Touto otázkou se musí krajský soud zabývat vždy z úřední povinnosti a dospěje-li k závěru, že žalobní legitimace není dána, k žádnému věcnému posouzení sporu nedochází, protože žaloba je odmítnuta. V takovém případě není soud povinen nařizovat jednání ani žádat druhého účastníka o vyjádření. Pokud tak však učiní, je jeho povinností zaslat podání, v němž jeden z účastníků na tuto pro řízení relevantní skutečnost poukazuje,

druhému účastníku (shodně viz rozsudek NSS ze dne 3. 3. 2010, č. j. 1 As 85/2009 - 108 ve věci STAVBA, k. s., bod 24).

[52] S ohledem na shora uvedené Nejvyšší správní soud uzavírá, že se krajský soud dopustil vady řízení, jestliže nezaslal stěžovateli na vědomí vyjádření žalovaného dříve, než žalobu odmítl. Tímto postupem porušil § 74 odst. 1 a § 36 odst. 1 s. ř. s.

[53] Důvodem pro zrušení rozsudku krajského soudu je však dle § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s. jen taková vada řízení, která mohla mít vliv na zákonnost rozhodnutí. Tak tomu v projednávané věci není, neboť stěžovateli procesní žalobní legitimace nesvědčí. Jinými slovy zrušení a vrácení věci krajskému soudu pouze pro tuto vadu řízení by nemohlo vést ke změně výroku, tj. k věcnému projednání žaloby.

[54] Pro úplnost soud uvádí, že žalovaným namítaná překážka litispendence splněna není, neboť není splněna podmínka totožnosti účastníků. Navíc jak správně připomněl stěžovatel, jeho žaloba byla podána dříve než žaloba jeho manželky a již z tohoto důvodu by tedy nemohla být pro překážku litispendence odmítnuta.

IV. Závěr

[55] Za situace, kdy sice výrok rozhodnutí krajského soudu ob stojí, avšak důvody, pro něž takto bylo rozhodnuto, již nikoliv, neměl soud jinou možnost, než kasační stížností napadené usnesení zrušit (srov. právní názor vyslovený v usnesení rozšířeného senátu zdejšího soudu ze dne 14. 4. 2009, č. j. 8 Afs 15/2007 - 75, publ. pod č. 1865/2009 Sb. NSS). Současně však naznal, že postup, kdy by krajský soud pouze následně „vyměnil“ ratio decidendi svého rozhodnutí tak, aby korespondovalo s výrokem rozhodnutí, by byl jen zbytečným prodlužováním řízení. Využil proto svého oprávnění plynoucího z ustanovení § 110 odst. 1 věty první za středníkem s. ř. s., a současně se zrušením napadeného usnesení žalobu v souladu s § 110 odst. 1 s. ř. s. odmítl.

[56] O náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů bylo rozhodnuto ve smyslu ustanovení

§ 60 odst. 3 s. ř. s., ve spojení ustanovením § 120 s. ř. s. Dle ustanovení prvně uvedeného nemá žádný z účastníků právo na náhradu nákladů řízení, bylo-li řízení zastaveno nebo návrh odmítnut.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně 7. května 2015

JUDr. Barbara Pořízková
předsedkyně senátu